

**ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΣΕ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ
ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ**

ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ Κ.

Δ.Σ. Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης Αλσούπολης, Β' Αθήνας
Εκπαιδευτικός Π.Ε. με Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης στη «Βασική και Εφαρμοσμένη
Γνωσιακή Επιστήμη».
e-mail: apa1977@sch.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο άρθρο παρουσιάζεται το πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης με τίτλο «Απειλούμενα είδη» που υλοποιήθηκε στα πλαίσια των Σχολικών Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΣΠΠΕ) του Πανεπιστημίου Αιγαίου, κατά το σχολικό έτος 2004-05 από τους μαθητές της Α' τάξης του Δημοτικού Σχολείου Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης Αλσούπολης. Το πρόγραμμα χρηματοδοτήθηκε κατά 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και κατά 25% από εθνικούς πόρους. Γίνεται αναφορά στη διδακτική μεθοδολογία που ακολουθήθηκε, στους στόχους και στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες που αναπτύχθηκαν. Έμφαση δίνεται στη συγγραφή, εικονογράφηση και δραματοποίηση περιβαλλοντικού παραμυθιού που πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με το μοντέλο της συνεργατικής μάθησης (collaborative learning) από τους μαθητές. Από την ποιοτική ανάλυση των εκθέσεων των παιδιών αναδεικνύεται η επίδραση του προγράμματος στην ευαισθητοποίηση των μαθητών σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος και βιώσιμης ανάπτυξης.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ Κ.

e-mail: apa1977@sch.gr

ABSTRACT

In this article I present the environmental education program under the title: "Species in danger of extinction". The program was part of the Environmental Education School Programs of the University of Aegean, during the school year 2004-05 and was funded by the European Community Fund by 75% and by national funds by 25%. The participants were students studying at the 1st grade (6 years old) at the Intercultural Elementary School of Alsoupolis, Athens, Greece. We analyze the didactical methodology, the aims and the educational tasks applied emphasizing on the writing, drawing and dramatizing of an environmental tale that was the outcome of the students' collaborative work. The qualitative analysis of the students' essays demonstrates the influence of the program in terms of protecting the environment and towards a sustainable development.

Λέξεις κλειδιά: περιβαλλοντική εκπαίδευση, περιβαλλοντικό παραμύθι, συνεργατική μάθηση, διαθεματική προσέγγιση, μέθοδος project, δραματοποίηση, διαπολιτισμική εκπαίδευση

1. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΘΕΜΑΤΟΣ

Στα πλαίσια των Σχολικών Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης – ΣΠΠΕ με την στήριξη του Πανεπιστημίου Αιγαίου σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε το περιβαλλοντικό πρόγραμμα: «Απειλούμενα είδη» από τους μαθητές της Α₁ τάξης του Δημοτικού Σχολείου Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης Αλσούπολης στη διάρκεια του σχολικού έτους 2004-05. Το πρόγραμμα χρηματοδοτήθηκε κατά 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και κατά 25% από εθνικούς πόρους. Οι εθνικότητες των μαθητών που συμμετείχαν στο πρόγραμμα ήταν Ελληνική, Κυπριακή, Πολωνική, Ρουμανική και από το Μπάνκλα Ντες.

Τα κριτήρια επιλογής του θέματος του προγράμματος άπτονται στην αναγκαιότητα ευαισθητοποίησης των μελλοντικών πολιτών σε ζητήματα οικολογίας και βιώσιμης ανάπτυξης και πιο συγκεκριμένα στην αναγνώριση των ειδών υπό εξαφάνιση και στην ενεργητική λήψη μέτρων για την προστασία τους. Επιπλέον το παρόν θέμα μπόρεσε να ενταχθεί στο Αναλυτικό Πρόγραμμα του μαθήματος «Μελέτη του Περιβάλλοντος» και προσφέρθηκε για διαθεματική προσέγγιση μέσα από επί μέρους γνωστικά αντικείμενα. Σημαντικός παράγοντας τέλος υπήρξε το έντονο ενδιαφέρον των μαθητών της πρώτης σχολικής ηλικίας για τα ζωικά είδη.

Από την εμφάνιση ζωής πάνω στον πλανήτη μας η βιοποικιλότητα του ζωικού κόσμου δεν έπαψε να αυξάνεται, ενώ παράλληλα ορισμένες δομές έγιναν πιο περίπλοκες. Πολλές από αυτές εξαφανίστηκαν από φυσικές αιτίες. Έτσι κάποια είδη έφτασαν σε μας προφανώς μέσω της φυσικής εξέλιξης, άλλα σίγουρα εξαλείφθηκαν, όμως αυτή η διαδικασία ήταν τόσο αργή που σίγουρα ξεπερνά την ανθρώπινη κλίμακα. Παρολαυτά, από την εμφάνιση του ανθρώπου στη γη μέχρι σήμερα, αρκετά είδη απειλούνται με εξαφάνιση. Αν λάβουμε υπόψη και το γεγονός ότι μόνο το ένα τρίτο των περίπου πέντε εκατομμυρίων ειδών έχουν αναγνωρισθεί, καθώς επίσης και ότι συστηματική καταγραφή άρχισε το 19^ο αιώνα, συμπεραίνουμε ότι εκατοντάδες vertebras εξαφανίστηκαν για πάντα, ενώ πολυάριθμα είδη είναι ευάλωτα στις ανθρώπινες παρεμβάσεις (Dorst & du Chatenet, 1998).

Ανάμεσα στις ανθρώπινες δραστηριότητες που θέτουν σε κίνδυνο τα ζωικά είδη είναι η λαθροθηρία, η υπεραλίευση και οι σύγχρονες τεχνικές αλιείας, η υποβάθμιση των βιοτόπων και η απόδοσή τους σε αγροτική ή βιομηχανική χρήση, η βιομηχανική και βιολογική ρύπανση, η αλλαγή του κλίματος, οι πυρκαγιές, η εντατική γεωργία και ο τουρισμός (Medasset, 2002, ΥΠΕΠΘ, 2000, Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στο Δημοτικό Σχολείο, 1995, Dorst & du Chatenet, 1998). Επομένως κάθε πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στοχεύει στην ευαισθητοποίηση των μαθητών και στην ενεργοποίησή τους για περιορισμό των πρακτικών που υπονομεύουν την βιοποικιλότητα και υποβαθμίζουν το περιβάλλον.

Τα παραπάνω ζητήματα εντάσσονται στο γενικότερο πλαίσιο του γνωστικού αντικείμενου «Μελέτη του Περιβάλλοντος». Σύμφωνα με το αναλυτικό πρόγραμμα του μαθήματος της Α' Δημοτικού για τη μελέτη των ζωικών ειδών αφιερώνονται τα κεφάλαια Ε1: Τα ζώα που ξέρουμε, Ε2: Τι μας δίνουν τα ζώα, Ε3: Ένα ζώο γεννιέται και μεγαλώνει, Τι χρειάζεται ένα ζώο για να ζήσει, Πώς καταφέρνει ένα ζώο να ζει, Γάιδαρος και Λύκος (εικονογραφημένος αισώπειος μύθος), Φροντίζουμε και προστατεύουμε τα ζώα (σσ. 82-100, ΟΕΔΒ, 2004). Στις παραπάνω ενότητες γίνεται γνωριμία των μαθητών με διάφορα είδη οικόσπιτων και άγριων ζώων, βασικά όργανα που τους επιτρέπουν να επιβιώσουν και να αναπτυχθούν, βασικές βιολογικές τους ανάγκες και τέλος προτείνονται τρόποι φροντίδας και προστασίας τους (σσ. 75-84, ΟΕΔΒ, 1994). Επίσης στα πλαίσια του προγράμματος της Ευέλικτης Ζώνης προβλέπεται η διαθεματική προσέγγιση περιβαλλοντικών θεμάτων.

Στην επιλογή του θέματός μας λάβαμε υπόψη τη δυνατότητα πρόσβασης μαθητών και εκπαιδευτικών στους χώρους διαβίωσης ή περιθάλψης ειδών που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο της εξαφάνισης. Δεδομένου ότι η σχολική μονάδα βρίσκεται σε αστική περιοχή εξασφαλίστηκαν τα απαραίτητα μέσα για εκπαιδευτικές επισκέψεις και έρευνα στο πεδίο. Επιπλέον έγινε εφικτή η παρουσία ειδικών επιστημόνων στο σχολικό χώρο, οι οποίοι παρουσίασαν ερευνητικά δεδομένα και απάντησαν σε ερωτήσεις των μαθητών.

Τέλος το θέμα που διαπραγματευτήκαμε κέντρισε από την πρώτη στιγμή την προσοχή των μαθητών, ώστε να συμμετάσχουν ενεργά και να παράγουν δημιουργικές εργασίες, καθώς τα παιδιά της πρώτης σχολικής ηλικίας δείχνουν μεγάλο ενδιαφέρον για την πανίδα. Είναι

χαρακτηριστικό ότι αρκετά από αυτά διέθεταν ως κατοικίδια μικρές χερσαίες χελώνες, ενώ στις δραστηριότητες αφόρμησης διηγήθηκαν πραγματικές ιστορίες με αυγά χελωνών Καρέττα Καρέττα ή δίχτυα προστασίας, που είχαν εντοπίσει σε παραλίες ωοτοκίας.

2. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Οι γενικότεροι στόχοι του προγράμματος «Απειλούμενα είδη» εντάσσονται στους στόχους της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, όπως περιληπτικά διατυπώθηκαν στη «Χάρτα του Βελιγραδίου» (1975) και στη «Διακήρυξη της Τιφλίδας» (1977) και παρουσιάζονται κατηγοριοποιημένοι σε γνωστικούς, ψυχοκοινωνικούς, στάσεων και επιστημονικών μεθόδων (Ο.Ε.Δ.Β., 2005, Vosniadou, 2002, Χατζηνικήτα, 1997).

2.1 Γνωστικοί στόχοι:

Οι μαθητές να γνωρίσουν και να κατανοήσουν καλύτερα τον κόσμο που τους περιβάλλει.
Οι μαθητές να κατανοήσουν την επίδραση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στη φύση.
Οι μαθητές να ενημερωθούν για τα μέτρα προστασίας του περιβάλλοντος που μπορούν να λάβουν ατομικά και συλλογικά.

2.2. Ψυχοκοινωνικοί στόχοι:

Οι μαθητές να εργαστούν ομαδικά.
Οι μαθητές να αποκτήσουν μεταγνωσιακές δεξιότητες.
Οι μαθητές να αναπτύξουν πρωτότυπες δράσεις.
Οι μαθητές να εκφραστούν δημιουργικά μέσα από το λόγο, τη μουσική, τα εικαστικά, τη δραματοποίηση.

2.3 Στόχοι στάσεων:

Οι μαθητές να ευαισθητοποιηθούν πάνω σε περιβαλλοντικά ζητήματα.
Οι μαθητές να διαμορφώσουν συμπεριφορές φιλικές απέναντι στο περιβάλλον.
Οι μαθητές να διατυπώσουν προτάσεις για την επίλυση περιβαλλοντικών προβλημάτων.
Οι μαθητές να συμμετέχουν ενεργά σε δράσεις για την επίλυση περιβαλλοντικών προβλημάτων.

2.4 Στόχοι επιστημονικών μεθόδων:

Οι μαθητές να αναπτύξουν ικανότητες διατύπωσης υποθέσεων, παρατήρησης, συλλογής δεδομένων, έρευνας, ανάλυσης, σύνθεσης, παρουσίασης αποτελεσμάτων και αξιολόγησης.

3. ΜΕΘΟΔΟΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

Για να πραγματοποιηθούν οι στόχοι που τέθηκαν στο σχεδιασμό ενός περιβαλλοντικού προγράμματος κρίνεται απαραίτητη η υιοθέτηση σύγχρονων παιδαγωγικών μεθόδων με μαθητοκεντρικό προσανατολισμό και συνεργατική διάσταση στη μάθηση. Σκοπός μας είναι η διαμόρφωση μιας κοινότητας μαθητών (community of learners) (Brown & Campione, 1990) και η μετεξέλιξή της σε κοινότητες οικοδόμησης της γνώσης (Knowledge-Building Community) (Scardamalia, 2002, Law & Wong, 2003) με κριτήρια την δημιουργική ανταλλαγή απόψεων και την ισότιμη συμμετοχή όλων των μελών της ομάδας στην οικοδόμηση της γνώσης.

3.1 Συνεργατική μάθηση (collaborative learning).

Το υπόδειγμα της συνεργατικής μάθησης υποστηριζόμενη από υπολογιστές συνιστά μια νέα, ελπιδοφόρα προσέγγιση στη μάθηση και τη διδασκαλία, που δίνει έμφαση στη συνεργασία και την

αξιοποίηση της σύγχρονης τεχνολογίας μέσω της δημιουργίας κοινοτήτων γνώσης ακολουθώντας το πρότυπο εργασίας της επιστημονικής κοινότητας (Αποστολοπούλου, 2003).

Σύμφωνα με έρευνες τα αποτελέσματα της ομαδικής εργασίας είναι εξαιρετικά θετικά όχι μόνο στον τομέα της σύσφιξης των κοινωνικών σχέσεων, αλλά και στην ποιότητα των γνώσεων που οικοδομούνται (Χρυσσαφίδης, 2000).

3.2 Διαθεματική προσέγγιση.

Η διαθεματική προσέγγιση είναι εκείνη η μορφή διδασκαλίας κατά την οποία από τη μια το περιεχόμενο της διδασκαλίας ενιαιοποιείται και από την άλλη η διδασκαλία είναι εργαστηριακής και ευρηματικής μορφής (Θεοφιλίδης, 2002). Η διαθεματική διδασκαλία χαρακτηρίζεται από: α) οργάνωση της σχολικής γνώσης γύρω από θέματα ευρύτερου ενδιαφέροντος και β) η ενεργός εμπλοκή των μαθητών στις διαδικασίες διερεύνησης των υπό μελέτη θεμάτων (Ματσαγγούρας, 2003).

Στην στήλη «Γνωστικά Αντικείμενα» του Πίνακα 1. Δραστηριότητες παραθέτονται τα πεδία στα οποία εντάξαμε τις δραστηριότητες του προγράμματός μας.

3.3 Μέθοδος project.

Η μέθοδος project είναι μια μορφή συλλογικής εργασίας (Frey, 1998) και αξιοποιείται κατά το μεγαλύτερο ποσοστό στην υλοποίηση προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Κύριοι άξονές της είναι οι εξής:

- Ø οι εκπαιδευόμενοι συναποφασίζουν κατόπιν διεξοδικής συζήτησης το θέμα που θα διαπραγματευτούν
- Ø οργανώνονται σε ομάδες και γίνεται καταμερισμός της εργασίας και χρονοδιάγραμμα
- Ø υλοποιούνται οι σχεδιασμένες δράσεις, γίνεται ανταλλαγή πληροφοριών και παρουσίαση των εργασιών.

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι συμβουλευτικός και δίνεται βάρος στη διαδικασία της μάθησης και όχι στα παραγόμενα αποτελέσματα.

(<http://alkaios.aegean.gr/sppe/plan/planning/step1/gr-unit6.htm>)

4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες σχεδιάστηκαν κατά την έναρξη του προγράμματος και τροποποιήθηκαν μέσω διαρκούς ανατροφοδότησης κατά τη διάρκεια εφαρμογής του προγράμματος.

1. Εισαγωγή

- 1.1 Παρακολούθηση της παράστασης Η οικογένεια Νόε στο θέατρο της Ξένιας Καλογεροπούλου
- 1.2 Δραστηριότητες από το φυλλάδιο
- 1.3 Ζωγραφική

2. Χελώνες Καρέττα Καρέττα

- 2.1 Άσκηση του άστρου
- 2.2 Ανάγνωση βιβλίου
- 2.3 Συμπλήρωση φύλλων εργασίας
- 2.4 Φάκελος θάλασσα Medasset
- 2.5 Επίσκεψη στο κέντρο περίθαλψης θαλάσσιων χελωνών Αρχέλων
- 2.6 Χειροτεχνίες
- 2.7 Δημιουργία παιχνιδιών από τα παιδιά
- 2.9 Κατασκευή αφίσας
- 2.10 Οι χελώνες σε πολωνικό έντυπο

2.11 Η χελώνα Καρέττα-Καρέττα στον ελληνικό τύπο

3. Φώκιες Μονάχους Μονάχους

- 3.1 Παιχνίδι ρόλων
- 3.2 Ανάγνωση βιβλίου
- 3.3 Συμπλήρωση φύλου εργασίας
- 3.4 Σλάιτς της wwf
- 3.5 Φάκελος θάλασσα Medasset
- 3.6 Ζωγραφική
- 3.7 Κατασκευή παιχνιδιών και ανταλλαγή
- 3.8 Συγγραφή περιβαλλοντικού παραμυθιού
- 3.9 Εικονογράφηση περιβαλλοντικού παραμυθιού
- 3.10 Δραματοποίηση περιβαλλοντικού παραμυθιού

4. Λύκος

- 4.1 Ανάγνωση ιστορίας
- 4.2 Ζωγραφίζοντας την αγέλη
- 4.3 Παραμύθια με λύκους
- 4.4 Video
- 4.5 Επίσκεψη στο Αττικό Ζωολογικό Πάρκο
- 4.6 Εκπαιδευτικό CD-ROM

5. Καφέ αρκούδα

- 5.1 Ανάγνωση ιστορίας
- 5.2 Video
- 5.3 Το βαλιτσάκι της καφέ αρκούδας
- 5.4 Επίσκεψη στο Αττικό Ζωολογικό Πάρκο
- 5.5 Επίσκεψη στον Υμηττό και στο ΚΠΕ Αργυρούπολης
- 5.6 Ζωγραφιές

6. Αργυροπελεκάνος

- 6.1 Ανάγνωση ιστορίας
- 6.2 Παρουσίαση από μέλος της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρίας
- 6.3 Ζωγραφιές

Παραθέτουμε τον πίνακα των δραστηριοτήτων (**Πίνακας 1**) αναφέροντας σε κάθε ενότητα τις έννοιες που διαπραγματευτήκαμε, τα γνωστικά αντικείμενα στα πλαίσια των οποίων εντάχθηκε η υλοποίηση του προγράμματος σύμφωνα με τις αρχές της διαθεματικής προσέγγισης και τους διδακτικούς στόχους που αποσκοπούσαν.

5. ΔΡΑΣΕΙΣ-ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

Ανάμεσα στις δραστηριότητες που παραθέτονται στον **Πίνακα 1**, παρουσιάζεται αναλυτικά η ενότητα της συγγραφής, εικονογράφησης και δραματοποίησης του περιβαλλοντικού παραμυθιού: «Κάτω στο γιαλό στην άμμο, οι χελώνες κάναν γάμο».

5.1 Συγγραφή και εικονογράφηση περιβαλλοντικού παραμυθιού.

Με αφορμή το δημοτικό ποίημα με τίτλο: «Τα καβούρια κάναν γάμο» από το Ανθολόγιο της Α'-Β' Δημοτικού (Ο.Ε.Δ.Β., 2005) ζητήθηκε από τους μαθητές να γράψουν ατομικά ένα

«Σκέφτομαι και γράφω» με παράφραση του παραπάνω τίτλου, δηλαδή «Κάτω στο γιαλό στην άμμο οι χελώνες κάνουν γάμο». Κατόπιν έγινε ανάγνωση των εργασιών ενώπιον της τάξης. Ζητήθηκε από τους μαθητές να επισημάνουν τα διαφορετικά ή πιο ενδιαφέροντα κατά τη γνώμη τους σημεία στο «Σκέφτομαι και γράφω» των συμμαθητών τους, τα οποία σημειώθηκαν στον πίνακα της τάξης. Στη συνέχεια αφού έγινε διάλογος για το κατά πόσο θα ήταν εφικτό να γραφτεί ένα συλλογικό παραμύθι χρησιμοποιώντας όλα τα διαφορετικά και ενδιαφέροντα σπαράγματα των ιστοριών του κάθε μαθητή ξεχωριστά, συζητήθηκαν οι άξονες του παραμυθιού.

Οι μαθητές αποφάσισαν να βαφτίσουν τους ήρωες της ιστορίας ΑΜΕΛΙΝΙΝΑ και ΠΕΝΡΑΝΤ, χρησιμοποιώντας συλλαβές από τα δικά τους ονόματα. Καταλήξαμε στην πλοκή του παραμυθιού, καθώς επίσης και στο «εμπόδιο-πρόβλημα» που θα έπρεπε να λύσουν οι ήρωες της ιστορίας. Το τελικό κείμενο σελιδοποιήθηκε από την εκπαιδευτικό του τμήματος στο Photoshop 5 και μοιράστηκε στους μαθητές με σκοπό να εικονογραφήσουν αποσπάσματά του. Τέλος το παραμύθι τυπώθηκε και μοιράστηκε στους μαθητές που συμμετείχαν στο πρόγραμμα.

Φωτογραφία 1. Εξώφυλλο παραμυθιού

5.2 Δημιουργία αφίσας.

Οι μαθητές κατασκεύασαν αφίσα διαστάσεων με την τεχνική της ακουαρέλας. Η αφίσα περιείχε μέρη ζωγραφισμένα και δυο λεζάντες. Στη μια αναφέρονταν οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζει η χελώνα Καρέττα-Καρρέτα και στη δεύτερη στοιχεία της βιολογίας της. Κύριο σύνθημά της ήταν: «Σώστε τη χελώνα Καρέττα-Καρέττα». Η αφίσα αναρτήθηκε παραπλεύρως της σκηνής κατά τη διάρκεια της δραματοποίησης του παραμυθιού στο Παναιτώλιο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Ν. Ιωνίας, στις 10 Ιουνίου 2005

Φωτογραφία 2. Αφίσα

5.2. Δραματοποίηση περιβαλλοντικού παραμυθιού.

Το κείμενο του παραμυθιού διασκευάστηκε από την εκπαιδευτικό της τάξης σε θεατρικό, έγινε διανομή των ρόλων και κατασκευή των σκηνικών και των κουστουμιών σε συνεργασία με την καθηγήτρια καλλιτεχνικών του ολοήμερου. Στα πλαίσια της μουσικής επένδυσης της παράστασης,

οι μαθητές διασκεύασαν το παιδικό τραγούδι «Ήταν ένα μικρό καράβι» δίνοντας τον τίτλο «Ένα πειρατικό καράβι» με στίχους εμπνευσμένους από την υπόθεση του παραμυθιού.

Το παραμύθι δραματοποιήθηκε από τους μαθητές στα πλαίσια της εορτής λήξης του σχολικού έτους στις 10 Ιουνίου 2005 στο Παναιτώλιο Πολιτιστικό Κέντρο του Δήμου Ν. Ιωνίας παρουσία μαθητών και εκπαιδευτικών του σχολείου, γονέων, υπευθύνων των γραφείων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και Πολιτιστικών Προγραμμάτων της Β' Αθηνών και τοπικών φορέων.

Φωτογραφίες 3, 4. Παιδική παράσταση

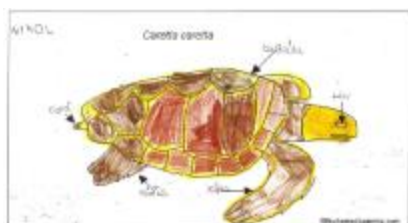
6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Με την παρούσα διδακτική προσέγγιση κινητοποιήθηκε στο μέγιστο βαθμό το μαθητικό δυναμικό της τάξης. Έγινε σαφές ότι συνεργαζόμενοι αρμονικά πετύχαμε θετικότερα αποτελέσματα από ότι αν εργαζόμασταν αποκλειστικά ατομικά. Τα παιδιά απέκτησαν αυτοπεποίθηση για την αξία της ατομικής τους εργασίας, καθώς διαπίστωσαν ότι αυτή είναι μοναδική και μπορεί να αποτελέσει σημαντικό και αναπόσπαστο τμήμα ενός ολοκληρωμένου συλλογικού έργου που τυχαίνει της αποδοχής της ευρύτερης σχολικής κοινότητας και της τοπικής κοινωνίας.

Επίσης διασφαλίστηκε η ενεργός συμμετοχή όλων των μαθητών ανεξαιρέτως, αφού τους δόθηκε η δυνατότητα να συμμετέχουν αυτοβούλως είτε στη συγγραφή είτε στην εικονογράφηση είτε στη δραματοποίηση ενός περιβαλλοντικού παραμυθιού, πέραν των λοιπών δραστηριοτήτων του προγράμματος. Έτσι εμπεδώθηκαν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο όλες οι διαστάσεις των στόχων του προγράμματος, οι μαθητές έγιναν ενεργητικοί συντελεστές στη μαθησιακή διαδικασία και όχι παθητικοί δέκτες της γνωστικής πληροφορίας (Τσιάρας, 2004) βιώνοντας τη χαρά της γνώσης και της δημιουργίας.

Η αξιολόγηση του προγράμματος ήταν διαμορφωτική και τελική. Πραγματοποιήθηκε με προφορικές συζητήσεις, με ζωγραφιές, με απαντήσεις σε κουίζ και με τοποθετήσεις σε δραστηριότητες λήψης αποφάσεων. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι μαθητές είχαν χωριστεί σε δύο ομάδες, κάθε ομάδα έφτιαξε ένα κουίζ και ένα σταυρόλεξο αντίστοιχα και στο τέλος έγινε ανταλλαγή παιχνιδιών και διαγωνισμός μεταξύ των δύο ομάδων για να διαπιστωθεί ποιοι θα απαντήσουν σε όλες τις ερωτήσεις. Ο βαθμός συμμετοχής στον προαναφερθέντα τρόπο αξιολόγησης ήταν ο μέγιστος, καθώς πραγματοποιήθηκε με παιγνιώδη τρόπο και ευγενή άμιλλα, οι μαθητές ήταν οι ίδιοι δημιουργοί των αξιολογικών μέσων και επιπλέον έλαβαν ενεργητικά το ρόλο του αξιολογητή των συμμαθητών τους.

Φωτογραφία 5,6. Ζωγραφιές μαθητών

Φωτογραφία 7. Κουίζ

Κουίζ

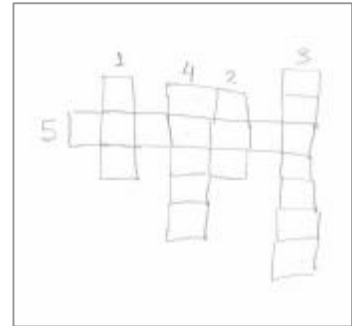
1. πόσα αυγά κάνει;
 - A. 100
 - B. 120
 - Γ. 200
2. τι χρώμα είναι το παλιό τσιγ;
 - A. καφέ κόκκινο
 - B. πράσινο
 - Γ. κόκκινο
3. τι τρώει η κελύνα Κορέτα-Κορέτα;
 - A. κοτόπουλο
 - B. σιγάρι
 - Γ. τσιγάρες
4. πόσο γενναίο;
 - A. το κοτόπουλο και το παλιό τσιγ
 - B. τα νύκτα και το παλιό τσιγ
 - Γ. τον υάκτα και το φτωχάκο

Φωτογραφία 8. Σταυρόλεξο

Σταυρόλεξο

- 1) μήτ πίασ χροία γενιά;
- 2) πόσα μικρά γενιά;
- 3) πού γενιά;
- 4) τι τρώει;
- 5) Από τι κινδυνεύει;

Νικητής

Φωτογραφία 9. Άσκηση λήψης απόφασης

5. Που γινό η κελύνα Κορέτα-Κορέτα;

- A. μέσα μέσα στην θαλάσσια
- B. μέσα στην αμμοβόρα
- Γ. γύρω στα άμια

Μαρία Αντζέλα
Πέτρος
Νατάλια

ΝΜ

1) Να μην χριστάτο ξενοδοχίο

2) Να χριστ μόνο λίγα δωμάτια

3) Να αγοράσει ο δήμος το κτήμα και να του δώσουν τα χρωστώματα να φέιν ξενοδοχίο

Τέλος παραθέτουμε επιλεγμένα «Σκέφτομαι και Γράφω» με θέμα: «Γράφω λίγα λόγια για το πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης που κάναμε φέτος στην τάξη μας» κατά την ολοκλήρωση του προγράμματος.

Φωτογραφία 10. Σκέφτομαι και γράφω μαθητών

Σκέφτομαι και γράφω

«Γράφω λίγα λόγια για το Πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης που κάναμε φέτος στην τάξη μας»

Φέτος κάναμε στην τάξη μας ένα πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Ο τίτλος που πήκε: Αειχώμενα Σώμα. Η επίσημη που μου έδωσε πιο πολύ ήταν το Αειχώμο Σώμα.

Επί είδαμε μικρά μικρά ασκαμύ-ετα και έναν μεγάλο αφράτο και στην αμμοβόρα να κάθεται ένα γύφ. Είδαμε και καμ κοτόπουλο που ήταν ζυγίει να τρώει μικρά μικρά νύκτα και τσιγάρα και τσιγάρα και τσιγάρα πουλιά και καθόταν και φάγαρι.

Μετά φράσαμε στα σκουπίδια και αποφασίσαμε να κάνουμε ένα παραμύθι με δύο κελύνα Κορέτα και ένα γύφ. Σκέτα και τον Πέτρο που κάθεται στα σκουπίδια με στο απόστο του βγύ θα είναι η Αμμοβόρα και ο

Σκέφτομαι και γράφω

«Γράφω λίγα λόγια για το Πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης που κάναμε φέτος στην τάξη μας»

Φέτος κάναμε στην τάξη μας ένα πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Ο τίτλος που πήκε: Αειχώμενα Σώμα. Η επίσημη που μου έδωσε πιο πολύ ήταν το Αειχώμο Σώμα.

Επί είδαμε μικρά μικρά ασκαμύ-ετα και έναν μεγάλο αφράτο και στην αμμοβόρα να κάθεται ένα γύφ. Είδαμε και καμ κοτόπουλο που ήταν ζυγίει να τρώει μικρά μικρά νύκτα και τσιγάρα και τσιγάρα και τσιγάρα πουλιά και καθόταν και φάγαρι.

Μετά φράσαμε στα σκουπίδια και αποφασίσαμε να κάνουμε ένα παραμύθι με δύο κελύνα Κορέτα και ένα γύφ. Σκέτα και τον Πέτρο που κάθεται στα σκουπίδια με στο απόστο του βγύ θα είναι η Αμμοβόρα και ο

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Η περιβαλλοντική εκπαίδευση στόχο έχει πρωτίστως την αλλαγή στάσης και την υιοθέτηση τρόπων συμπεριφοράς και δράσεων φιλικών προς το περιβάλλον και τον άνθρωπο. Η κινητοποίηση του ενδιαφέροντος των μαθητών και η εμπλοκή τους σε συνεργατικές δραστηριότητες απαιτούν καινοτόμες προσεγγίσεις και απομάκρυνση από το παραδοσιακό μοντέλο μετωπιαίας δασκαλοκεντρικής διδασκαλίας. Η παρούσα προσέγγιση αποδεικνύει ότι οι μαθητές είναι έτοιμοι για νέες διδακτικές προσεγγίσεις ανεξαρτήτως ηλικίας, πολιτισμικής προέλευσης ή γνωσιακού υπόβαθρου.

Βασικές προϋποθέσεις για τον επιτυχή σχεδιασμό και έκβαση καινοτόμων περιβαλλοντικών προγραμμάτων είναι η ύπαρξη δημιουργικού και συνεργατικού κλίματος στη σχολική κοινότητα. Ο ρόλος του διευθυντή της σχολικής μονάδας, καθώς επίσης και των υπευθύνων στα γραφεία Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης κρίνεται καθοριστικός τόσο για την ενθάρρυνση ανάληψης παρόμοιων πρωτοβουλιών όσο και για την ομαλή υλοποίησή τους. Σημαντική θεωρείται επίσης και η συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών διαφορετικών ειδικοτήτων εντός της σχολικής μονάδας, αλλά και με όμορες σχολικές μονάδες, καθώς επίσης και η συμβολή εξωτερικών συνεργατών, που είτε στα πλαίσια των εκπαιδευτικών επισκέψεων είτε στα πλαίσια παρουσιάσεων-δράσεων στο χώρο του σχολείου φωτίζουν και εμπλουτίζουν από διαφορετική οπτική το περιεχόμενο των προγραμμάτων.

Πέραν της ομαλής συνεργασίας του συνόλου των εμπλεκόμενων φορέων της εκπαίδευσης, μια εξίσου ουσιώδης προϋπόθεση για την διασφάλιση θετικών αποτελεσμάτων των προγραμμάτων αποτελεί η έγκαιρη και ολοκληρωμένη επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε σύγχρονες μεθόδους διδακτικής μεθοδολογίας (Γιαννακόπουλος, 2004). Η ύπαρξη εσωτερικών κινήτρων, όπως η ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών και το ενδιαφέρον τους για εμπλουτισμό των γνώσεων και των διδακτικών τους εργαλείων, σε συνδυασμό με εξωτερικά κίνητρα, όπως τα Σχολικά Προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αιγαίου, στα πλαίσια ευέλικτων προγραμμάτων σπουδών, συνθέτουν ένα εύφορο γνωσιακά περιβάλλον.

Ο αντίκτυπος του προγράμματος που υλοποιήσαμε είχε αποδέκτες σε σχολικό επίπεδο, τους μαθητές που πραγματοποίησαν το πρόγραμμα, τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές της σχολικής μονάδας στην οποία παρουσιάστηκε το πρόγραμμα, τους μαθητές και εκπαιδευτικούς του 136^{ου} Δ.Σ. Αθηνών που συνεργαστήκαμε και ανταλλάξαμε εργασίες, τους γονείς των μαθητών. Σε ευρύτερα σχολικό επίπεδο, τους υπευθύνους των γραφείων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Β' Αθήνας κ. Χατζημιχαήλ και Αισθητικής Αγωγής κ. Κατσούφη, που παρακολούθησαν την παρουσίαση του προγράμματος στο Παναιτώλιο Πολιτιστικό Κέντρο του Δήμου Ν. Ιωνίας, στην Προϊσταμένη του 3^{ου} γραφείου Α/βάθμιας Εκπαίδευσης Β' Αθήνας και στη σύμβουλο της περιφέρειάς μας κ. Μαυρομάτη. Επίσης αποστείλαμε το παραγόμενο περιβαλλοντικό παραμύθι «Κάτω στο γιαλό στην άμμο οι χελώνες κάναν γάμο» στον υπεύθυνο του γραφείου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ανατολικής Αττικής κ. Παπαπαύλου, καθώς επίσης και στο δίκτυο ΘΑΛΑΣΣΑ που είμαστε εγγεγραμμένοι και στην Ελληνική Εταιρία για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς που είχαμε συνεργασία. Από την πλευρά της τοπικής αυτοδιοίκησης μοιράσαμε το παραγόμενο υλικό στο Δήμο Ν. Ιωνίας και δηλώθηκε η πρόθεση να γίνει άρθρο για τις εκδηλώσεις μας στην τοπική εφημερίδα. Τέλος παρουσιάζουμε τα αποτελέσματα του προγράμματος που υλοποιήσαμε στο Πανελλήνιο Συνέδριο Περιβαλλοντικών Προγραμμάτων. Από όλους τους παραπάνω φορείς λάβαμε πολύ θετικά σχόλια για την εργασία μας και θεωρούμε πως με τη διασπορά του προγράμματος συμβάλλαμε στην ευρύτερη ευαισθητοποίηση του κοινού σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος.

Τέλος, ελπίζοντας σε μελλοντική συνεργασία, θα λέγαμε ότι η υλοποίηση προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης δίνει τη δυνατότητα ενεργοποίησης της μαθητικής κοινότητας στο σύνολό της, αλλά και της ευρύτερης κοινωνίας και οδηγεί στη δημιουργία μοναδικών έργων που προάγουν τη γνώση, την αειφόρο ανάπτυξη, τη συνεργασία και την αγάπη και το σεβασμό στον άνθρωπο και το περιβάλλον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Brown A., Campionne J., (1990), Guided Discovery in a community of learners. In R. Gracer (Ed.) *Advances in instructional psychology*. Lawrence Erlbaum Associates, Hillsdale: N.J.
2. Burnie D., (1994), Λεξικό της φύσης, Ερευνητές: Αθήνα.
3. Dorst J., du Chatenet G., (1998), *La faune en péril*, Delachaux et Niestle : Lausanne (Switzerland)-Paris
4. Enchanted Learning (2005), Sea Turtles, Loggerhead Turtle Caretta Caretta. Ανασύρθηκε στις 26 Οκτωβρίου από: <http://EnchantedLearning.com.htm>
5. Law N., Wong E., (2003), Developmental trajectory in knowledge building: an investigation. In B. Wasson, R. Baggetun, U. Hoppe & S. Ludvingsen (Eds.). *International conference on computer support for collaborative learning. CSCL 2003*. 57-66.
6. Medasset (2002), *Εκπαιδευτικό πακέτο: Μεσόγειος Θάλασσα, Πηγή ζωής*, Καλειδοσκόπιο: Αθήνα.
7. Scardamalia M., (2002), Collective cognitive responsibility for the advancement of knowledge. In B. Smith (Ed.). *Liberal education in the knowledge society*. Chicago: Open court. 67-98.
8. Vosniadou s., (2002), *How children learn*. Educational Practices Series, The International Academy of Education (IAE) and the International Bureau of Education (UNESCO).
9. WWF (2004), *Αρκούδα, Φώκια, Χελώνα*. Ανασύρθηκε στις 14 Οκτωβρίου 2004 από: <http://wwf.gr>
10. WWF, (1995), *Περιβαλλοντική εκπαίδευση στο Δημοτικό Σχολείο. Απειλούμενα είδη*. Αθήνα.
11. Αθανασάκης Α., (1996), *Οικοπεριβαλλοντική Παιδαγωγική*, Δάρδανος: Αθήνα.
12. Αποστολοπούλου Κ., (2003) *Συνεργατική μάθηση με την υποστήριξη υπολογιστών. Θεωρητικές προσεγγίσεις και εφαρμογές*. Ε.Κ.Π.Α., Μ.Ι.Θ.Ε. Μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία.
13. Αρκτούρος (2003), *Το βαλιτσάκι της καφέ αρκούδας*, Καλειδοσκόπιο: Αθήνα.
14. Αρχέλων (2004), *Περιβαλλοντική αγωγή-ΑΡΧΕΛΩΝ*. Ανασύρθηκε στις 6 Οκτωβρίου 2004 από: http://www.archelon.gr/contents/agogi_packets.htm
15. Γεωργόπουλος Α., Τσαλίκη Ε., (1993), *Περιβαλλοντική εκπαίδευση*, Gutenberg: Αθήνα
16. Γιαννακόπουλος Δ., (2004), Η αξιολόγηση του μαθήματος της Ιστορίας και η αξιολόγηση της διδασκαλίας της ιστορίας στην ελληνική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: Γενική θεώρηση, *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων* (9,) 129-142.
17. Ελληνική Εταιρία Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης και Εκπαίδευσης (2000), *Το δάσος: ο άγνωστος ευεργέτης*, Αθήνα.
18. Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρία, (2004), *Αρκούδα, Φώκια, Χελώνα*. Ανασύρθηκε στις 14 Οκτωβρίου από: <http://wwf.ornithologiki.gr/gr/oiwnos/i12/grgypaet.htm>
19. Η Καθημερινή, Επτά Ημέρες, (1997), *Τα απειλούμενα ζώα της Ελλάδας*, Αθήνα.
20. Θεοφιλίδης Χ., (1997), *Διαθεματική προσέγγιση της διδασκαλίας*, Γρηγόρης: Αθήνα.
21. Καλογεροπούλου Ξ., Μοσχόπουλος Θ., (2004), *Οικογένεια Νάε, Μετά την παράσταση*, Μικρή Πόρτα, Κέδρος: Αθήνα.
22. Καραγκούνη Α., (1996), *Εγώ η καφέ αρκούδα*, Ακρίτας Παιδικά: Αθήνα.
23. Καραγκούνη Α., (1996), *Εγώ η Φώκια Μοναχός*, Ακρίτας Παιδικά: Αθήνα.
24. Καραγκούνη Α., (1996), *Εγώ η χελώνα Καρέττα-Καρέττα*, Ακρίτας Παιδικά: Αθήνα.
25. Καραγκούνη Α., (1996), *Εγώ ο αργυροπελεκάνος*, Ακρίτας Παιδικά: Αθήνα.
26. Κρεμεζή-Μαργαριτούλη Α., (1995), *Ζώα που κινδυνεύουν: Καρέττα*. Ερευνητές: Αθήνα.
27. Μακάρθου Μ., (2001), *Η ιστορία της καβωτού του Νάε*, Πατάκης: Αθήνα.
28. Ματσαγούρας Η., (2003), *Η διαθεματικότητα στη σχολική γνώση-Εννοιοκεντρική αναπλαισίωση και Σχέδια Εργασίας*, Γρηγόρης: Αθήνα.
29. MOM, (1999), *Μεσογειακή φώκια Monachus Monachus, απειλούμενο είδος*, Αθήνα.
30. Μπουλώτης Χ., (1995), *Η χελωνίτσα Καρέττα-Καρέττα και το παλιό Φοκοβάγκεν*, Παπαδόπουλος: Αθήνα.
31. Ο.Ε.Δ.Β., (1994), *Εμείς και ο κόσμος. Μελέτη του περιβάλλοντος*, Βιβλίο για το δάσκαλο. Πρώτη τάξη, Αθήνα.
32. Ο.Ε.Δ.Β., (2005), *Ανθολόγιο για τα παιδιά του δημοτικού*, Μέρος Πρώτο, Αθήνα
33. Ο.Ε.Δ.Β., (2005), *Μελέτη του περιβάλλοντος*, Πρώτη τάξη, Αθήνα
34. Πανεπιστήμιο Αιγαίου, (2005), *Σχεδιασμός νέου προγράμματος*. Ανασύρθηκε στις 3 Φεβρουαρίου από: <http://alkaios.aegean.gr/sppe/plan/planning/step1/gr-unit6.htm>
35. ΠΕΕΚΠΕ (1997) (Ελληνική Εταιρία για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς), *Η χάρτα του Βελιγραδίου*, τ.1, Αθήνα.
36. ΠΕΕΚΠΕ (1999) (Ελληνική Εταιρία για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς), *Η διακήρυξη της Τιφλίδας*, τ.2, Αθήνα.
37. Πετρίδου Β., (2002), *Ζώα που κινδυνεύουν: Λύκος*. Ερευνητές: Αθήνα.

38. Τσιάρας Α., (2004), Το θεατρικό παιχνίδι στο Δημοτικό Σχολείο, *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων* (9,) 62-76.
39. Τσικλιρόπουλος Μ., (;), *Ο Αραχτούλης και ο σβούρας, οικολόγοι σε αποστολή*, Άνοιξη: Αθήνα.
40. ΥΠ.Ε.ΧΩ.ΔΕ., Υ.ΠΕ.Θ. & Ε.Κ.Κ.Ε., (1997), *Για την περιβαλλοντική εκπαίδευση*, Αθήνα.
41. ΥΠ.ΕΠ.Θ., Ε.Ο.Π., W.W.F., (2000), *Εξερευνώντας το περιβάλλον της Ευρώπης*, Αθήνα.
42. Χρυσ αφίδης Κ.,(2000), *Βιωματική-Επικοινωνιακή Διδασκαλία*, Gutenberg: Αθήνα